

Národní parky a státní hranice: Rozdílné přístupy k lesu

Národní park Šumava – Nationalpark Bayerischer Wald
Tatranský národný park – Tatransky park narodowy

foto: H. Strunz

foto: R. Pöhlmann

foto: G. Moser

foto: G. Moser

Zonace některých evropských národních parků

Název	Stát	Rok	Rozloha (ha)	Kat. IUCN	Rozloha I. zóny	Počet I. zón
Bayerischer Wald	Německo	1970	24 250	II.	40%	4
Bialowieski	Polsko	1921	40 502	II.	45%	1
Kalkalpen	Rakousko	1997	16 500	II.	82%	1
Donau – Auen	Rakousko	1997	9 300	II.	85%	1
Berchtesgaden	Německo	1978	21 000	II.	67%	1
Triglav	Slovinsko	1961	83 807	II.	66%	1
Tatranský	Slovensko	1948	74 111	II.	67%	7
Krkonošský	ČR	1963	36 300	II.	12%	13
Podyjí	ČR	1991	6 260	II.	34%	1
Šumava	ČR	1995	69 030	II.	13%	135

Národní park Šumava

Nationalpark Bayerischer Wald

Šumava a její německý protějšek, Bavorský les, patří mezi klenoty evropského přírodního dědictví. Bohatá rašeliniště, Vltavský luh, pralesovité porosty horských smrčín a bučin i ledovcová jezera tvoří pestrou mozaiku unikátních přírodních biotopů. Vyskytují se zde desítky ohrožených druhů rostlin a živočichů, například rys ostrovid, tetřev hlušec, pušтік bělavý či rosnatka anglická. Mimořádně významné je pohoří jako celek: tvoří největší souvislý komplex lesů ve střední Evropě, nazývaný její zelenou střešou.

K ochraně našeho unikátního pohoří vznikl národní park. Nejprve v roce 1969 v Německu, po odstranění železné opony s jednadvacetiletým zpožděním rovněž na české straně. Roku 1997 byl bavorský park ještě rozšířen.

foto: J. Erhard

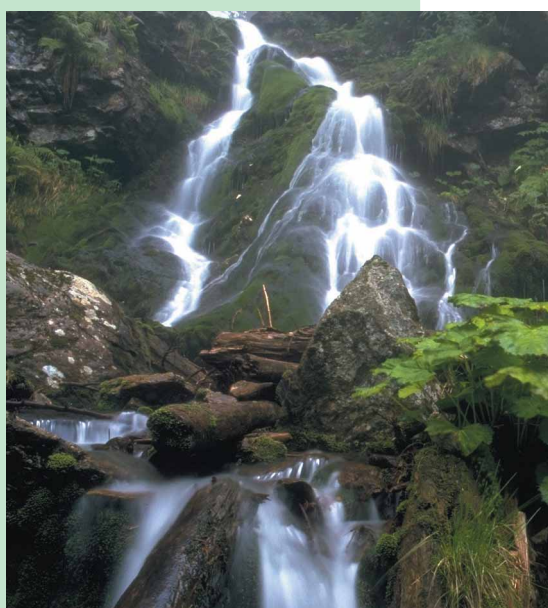

foto: S. Zellner

Národní park: nejvyšší kategorie chráněného území

Posláním národního parku je chránit přírodu a přirozený vývoj ekosystémů, umožnit lidem poznání přírody formou šetrné turistiky, zajistit vědecký výzkum přírodních dějů a vytvořit podmínky pro prosperitu místních obcí.

Národní parky představují jediná místa, kde je příroda záměrně ponechána svému vývoji. Zachování evolučních procesů je závazkem, který člověk musí v zájmu příštích generací dodržet. Důležitý je zejména dnes, kdy se v důsledku globálních klimatických změn mění i lesní vegetace. Nedáme-li alespoň v národních parcích prostor nerušenému přírodnímu vývoji, nebudeme v budoucnu vědět, jak vypadá a funguje přirozený, nepěstovaný les.

Národní park se rozděluje na tři zóny, odstupňované podle toho, jak přísně se zde příroda chrání. Nejdůležitější jsou první a druhé. První zóny sestávají ze zachovalých přirozených biotopů, především rašelinišť či pralesovitých porostů. První zóny se mají postupně – během několika desítek let – rozšiřovat na úkor druhých zón, které budou převáděny na přírodní les. Měl by se sem tedy vracet buk a jedle, ve vyšších polohách potom původní genofond smrku a jeřáby. Třetí zóny tvoří obce a jejich bezprostřední okolí.

Kůrovec

V posledních několika letech přitahuje pozornost veřejnosti spor o zásahy proti kůrovci.

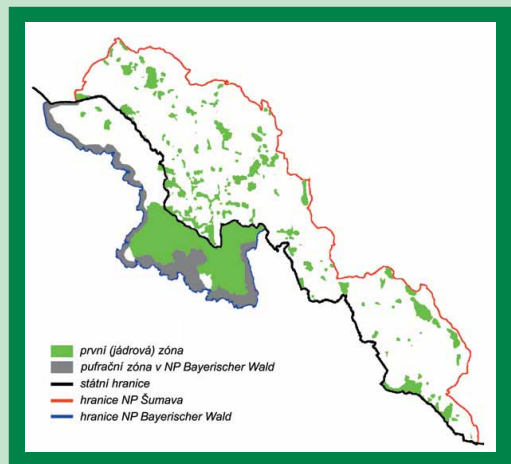
Díky němu se národní parky vydaly každý jinou cestou. Malý, nenápadný brouček se stal příčinou rozsáhlých změn v koncepci národního parku Šumava, konfliktu mezi správou parku a odborníky i rozrůstajících se holin na šumavských pláních.

Na Šumavě přestali dodržovat mezinárodní pravidla péče o národní park. Namísto postupného rozšiřování byla první zóna v roce 1995 zmenšena z původních 22% na pouhých 13% rozlohy parku. Zároveň došlo k jejímu roztržštění na 135 jednotlivých a izolovaných ploch, z nichž velká část není samostatně životaschopná.

V roce 1999 pak byl zrušen bezzásahový režim prvních zón, takže přestaly plnit své poslání zcela. Národní park Šumava se tak stal pouhým etiketním podvodem, národním parkem na papíře. Označení je nyní spíše lákadlem pro turisty, ti však zde neuvidí to, co dělá národní park národním parkem a proč miliony z nich navštěvují podobná území u nás i jinde ve světě – spontánně se vyvíjející pestrou přírodu.

V bavorském národním parku naopak první zónu scelili a zachovali bezzásahový režim. Veřejnost i odborníci nyní mohou vidět, jak se lesy po přírodní katastrofě vyvíjejí.

Bylo by určitě zajímavé sledovat výsledky rozdílných přístupů, nebýt toho, že nesoulad koncepcí dvou národních parků na jednom území přírodu velmi poškozují. Tato brožurka shrnuje základní informace o katastrofě, příčiny kontroverzí, názory expertů i možná řešení.

První zóny NP Šumava a NP Bayerischer Wald. Zatímco v Německu tvoří první zóna souvislý celek, na české straně je v rozporu s mezinárodními doporučeními rozdrobena do 135 malých ploch.

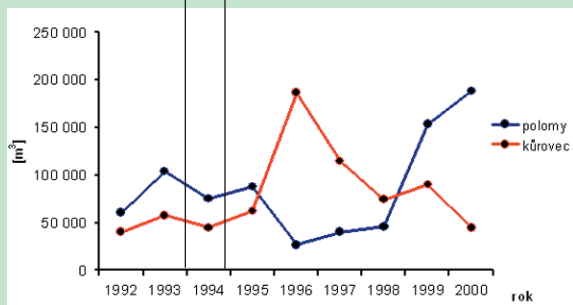
Mýtus: „Asanační opatření na Šumavě jsou úspěšná.“

Omyl. Teprve v roce 2000, po šesti letech intenzivní těžby, byl počet napadených stromů nižší než stav v roce 1994, kdy došlo ke změně vedení i koncepcí národního parku. Spontánně probíhající kůrovcové katastrofy přitom podle zjištění entomologů i bez zásahů trvají obvykle 5 – 7 let.

Navíc musíme brát v úvahu nejen velikost kůrovcových těžeb, ale také polomů. Vinou masivního kácení totiž vichřice poráží stromy na okrajích vzniklých holin. Při pečlivém kácení jednotlivých napadených stromů a malých ohnisek by k tomu nedošlo. Tyto škody jsou tedy důsledkem zásahů. Ale celková výše katastrofy, tedy součet kůrovce a polomů, neustále stoupá.

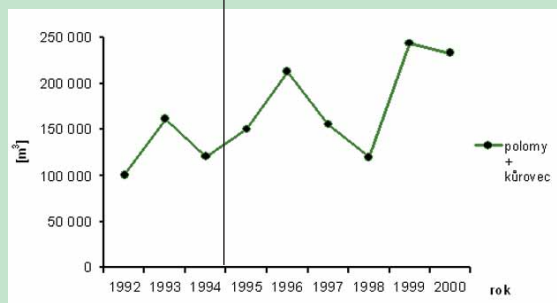
Odvolání ředitele správy NP Šumava Jiřího Kece, mj. pro nezvládnutou kůrovcovou katastrofu.

Jmenování Ivana Šlábky ředitelem NP Šumava. Počátek razantních zásahů proti kůrovci.

Průběh kůrovcové a následné větrné katastrofy ve druhé zóně NP Šumava. V roce 1995 začalo současné vedení správy národního parku realizovat metodu razantního postupu proti kůrovci, díky které vznikly velkoplošné holiny. Přesto následující rok nedošlo k očekávanému ústupu katastrofy: její velikost se naopak dokonce ztrojnásobila. Intenzivní těžba pokračovala také v dalších pěti letech a otevřela lesní porosty větru, který nyní likviduje větší plochy lesa, než kolik by poškodil samotný kůrovec.

Jmenování Ivana Šlábky ředitelem NP Šumava. Počátek razantních zásahů proti kůrovci.

Celková katastrofa v NP Šumava neustále roste. Její dvě složky – kůrovec a vítr – nelze hodnotit odděleně. Příčinou polomů, jež vznikají při vichřicích, je zde totiž zejména vytváření holin a otevření stěn lesních porostů na jejich okrajích při špatně vedené asanační těžbě.

Národní park Šumava: druhé zóny a kůrovec

V současnosti část lesů druhých zón tvoří nepůvodní smrkové monokultury, vysázené před desítkami let. Přirozené mechanismy zajišťující stabilitu ekosystému jsou zde oslabené. Les proto rychleji podléhá škůdcům či extrémnímu počasí, především v horách velmi častým vichřicím.

Proto je ve druhých zónách nezbytné proti kůrovci zasahovat. Asanace by měla důsledně likvidovat vznikající ohniska včetně jednotlivých stromů, stejně jako další zdroje katastrofy, například polomy. Vyhnout by se měla pouze některým místům, kde by kvůli mimořádným klimatickým podmínkám situaci pouze zhoršila.

S kritikou se ale setkal konkrétní postup, který zvolila správa národního parku. Ta totiž namísto včasných cílených zásahů kácí rozsáhlé plochy lesa. Vznikají tak holiny, které otevírají cestu větru, což způsobuje masivní polomy. Větrné katastrofy, způsobené špatně provedenými zásahy, již na Šumavě zničily větší plochu smrčín než samotný kůrovec (viz graf).

Mýtus: Polomy na Šumavě s kácením nesouvisejí. Vznikají totiž jinde, než probíhaly zásahy.

Omyl. Polomy na podzim roku 1998 a v zimě 1999 postihly nejvíc právě těžbou čerstvě narušené plochy na lesních správách Modrava, Kvilda a Smí. Silné větry na podzim 1999 a v roce 2000 postihly více jižní část národního parku, kde kvůli intenzivnímu kácení kůrovce vznikaly holiny v letech 1994 – 1998.

V jednom konkrétním případě, totiž na horském hřebeni podél hranice s bavorskou částí národního parku, je navíc kácení úplně zbytečné: z Německa, kde proti kůrovci nezasahují, se kalamita neustále vrací. Strategie zásahů proti ohniskům zde proto nefunguje. Holosečná likvidace tady znamená, že na české straně dojde k úplnému odlesnění. Oblast podél hranice přitom vykazuje dokonce i na šumavské poměry extrémní klimatické podmínky, které znesnadňují sázení lesa na holinách. V takovém případě je jednoznačně výhodnější provést razantní zásah v nižších, méně náročných podmínkách, kde je obnova lesa snadnější.

Hraniční hřeben, asi 1300 m n. m. Vlevo od červeně vyznačené státní hranice holiny v NP Šumava, způsobené nevhodným holosečným kácením a následnými polomy. Vpravo kůrovcem postižená část německého NP Bayerischer Wald. (foto: J. Soukup)

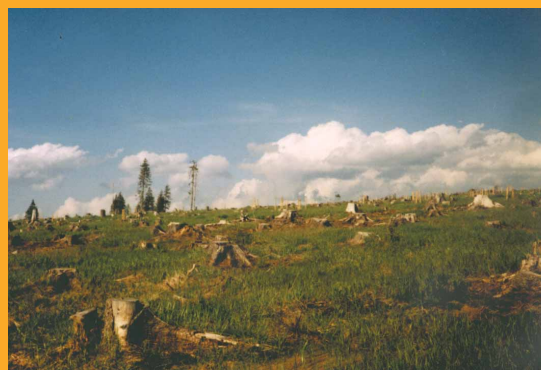

Postupné úplné odlesňování horského hřebene při hranici s NP Bayerischer Wald: „Za dalších pět až sedm let těžby se to povede“. (foto: J. Soukup)

„Sestupný trend kalamitního výskytu kůrovců lze očekávat během dvou až třech následujících roků“, tvrdil v únoru 1996, čtyři měsíce před největším namnožením kůrovce v historii parku, náměstek ředitele Radim Košíček. V listopadu 1997 přesvědčoval ředitel Ivan Žlábek novináře, že „radikální zásahy na Modravsku byly účinné, kůrovec je díky nim na výrazném ústupu a na Březníku se již v podstatě netěží“. Žlábkův současný náměstek Vladimír Zatloukal nyní ubezpečuje ministra životního prostředí, že za dalších pět až sedm let těžby se to určitě povede.

Vinou masivního, plošného kácení namísto cílených zásahů je navíc asanace nedůsledná. Pozornosti unikají jednotlivé stromy i celá ohniska, dřevorubci se nevracejí pro později napadené smrky v otevřených stěnách lesních porostů, zapomínají zde tzv. lapáky (stromy poražené jako pasti na kůrovce), poražené kmeny odvázejí pozdě. Správa tak hubí kůrovce za cenu holin, z pozdě asanovaných stromů se ale lýkožrouti dále šíří. Počinání správy parku se podobá hasičům, kteří hasí požár odprostředka.

Zde se podařilo kůrovce zlikvidovat: druhá zóna NP Šumava pod vrcholem Malé Mokrůvky 1330 metrů nad mořem, při hranici s NP Bayerischer Wald. (foto: J. Bláha)

Pozdě asanované ohnisko kůrovce o 500 metrů níže směrem do vnitrozemí, rovněž ve druhé zóně národního parku. Zanedbání zásahu zde i na řadě podobných míst způsobilo, že kůrovec ze smrků vylétl a napadl okolní porosty. Při postupu, který se proti kůrovcové kalamitě ve druhých zónách uplatňuje, to znamená, že budou vznikat další holiny. (foto: J. Bláha)

Úbočí Studené hory asi 1300 m n. m. (foto: J. Bláha)

Další na řadě: Černá hora, 1315 m n. m. (foto: J. Bláha)

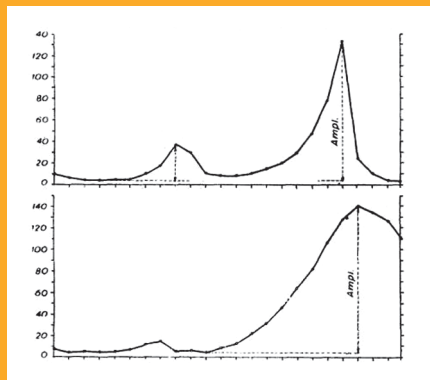

Díky intenzivním lesnickým činnostem nepoznáte, zda jste v národním parku nebo hospodářském lese.
(foto: J. Bláha)

Mýtus: „Kůrovec se rozmnožuje geometrickou řadou, sežere celou Šumavu, pak potáhne na Plzeň a na Prahu“

Omyl. Ve skutečnosti vědci již dávno zjistili, že každá gradace (přemnožení) kůrovce i dalších podobných živočichů má svůj počátek, vrchol a pád.

Průběh gradace kůrovce v různých podmínkách
(dle Schwerdtfegera)

Délku trvání kalamity ovlivňuje řada faktorů. V případě přetrvávajících příhodných podmínek se však po rozpadu populace kůrovce může ihned opakovat nová gradace. K tomu také došlo v národním parku Bavorský les, u nás například v Krušných horách. Ačkoli kůrovcová kalamita na Šumavě trvá již šestnáctý rok, postižena jsou pouze asi 4% rozlohy parku v blízkosti NP Bavorský les.

Mýtus: „Asanace je jedinou možností, jak kalamitu zvládnout.“

Omyl. Vědci zjistili, že rozhodujícím faktorem je vždy počasí. Asanace má u velkých kalamit jen menší význam. To potvrzuje nejen vývoj kůrovcové kalamity na Šumavě (v roce 1996 došlo ke gradaci kůrovce i přes razantní zásahy). Především to ukázal výzkum kalamit v jiných zemích (Švédsko, Švýcarsko). Pokud se nepodaří asanací zahubit více než 60% populace kůrovců, ztrácí smysl zcela.

„Vzhledem k tomu, že mezi existujícími jedinci smrku jsou geneticky dané rozdíly v jejich citlivosti vůči kůrovci, bezzásahový režim umožní působení selekčních tlaků, povede k většímu věkovému rozvrstvení a tím i k vytvoření podstatně odolnějších porostů. I kdyby došlo k odumření většiny stromů, část jich přežije a i mrtvý les plní řadu funkcí lesa, které paseka nemá.“

Plošná asanace kůrovcem zasažených porostů uvedeně výhody likviduje. Výsadbami dochází k vytvoření stejnověkých porostů špatného genetického složení. Podle mého názoru se tak připravuje kůrovcová kalamita za sto let, stejně jako ji připravili naši předchůdci nám.“

dr. František Krahulec, ředitel Botanického ústavu Akademie věd

Navíc výzkum entomologů ukázal, že na množství kůrovce má podstatně větší vliv počasí (teploty, srážky) než asanační těžba.

Přestože jde o lesy národního parku, kde by veškerá péče o les měla být podřízena cílům ochrany přírody a nikoli ekonomické motivaci, správa parku ve druhé zóně téměř veškeré vytěžené dřevo z lesa odváží a prodává, často i pod cenou a to dokonce i z živinově chudých a podmačených ekosystémů, kde je to výslovně zakázáno. Z ekosystému se tak ztrácejí organické živiny a energie, které chybí další generaci lesa. V nejvyšších polohách se přitom les obnovuje často pouze na tlejícím dřevě. Ještě pozoruhodnější je, že na těžbu a vyvážení dřeva dostává správa parku příspěvky od ministerstva životního prostředí.

Mimořádně obtížné bude holiny opět zalesnit. Na Šumavě se nyní děje totéž, co kdysi v Krušných i Jizerských horách a Krkonoších. Největší překážkou pro obnovu imisemi poškozených lesů zde bylo právě odstranění suchých stromů, které obnažilo horské vrcholy a úbočí. Ani po několika desetiletích se nedaří odlesněné hřebeny zalesnit. „Naprosta většina plošných, holosečných zásahů v osmém vegetačním stupni znamená rozvrat až trvalou likvidaci ekosystému lesa“, poznamenává geobotanik Richard Višňák.

Navíc dochází k nepřírozené selekci semenáčků. Normálně, ve stínu stromů nebo suchého, kůrovcem zničeného lesa, by se více prosazovaly tzv. klimaxové (dlouhověké) genotypy smrku. Les vznikající na holinách namísto nich tvoří pionýrské genotypy, které vyhovují podmínkám větrem bičovaných plání, ale jsou krátkověké.

Protože sázením stromků na velkých holých plochách holin vznikne stejnověký les, dojde za 80 – 120 let k jeho hromadnému rozpadu. Právě tímto způsobem vznikla v letech 1876 – 1890 v lesích, Schwarzenberkem kdysi holosečně vykácených a později osázených smrkovou monokulturou, první šumavská kůrovcová kalamita. „Dochází k vytvoření stejnověkých porostů špatného genetického složení. Podle mého názoru se tak připravuje kůrovcová kalamita za sto let, stejně jako ji připravili naši předchůdci nám“, varuje dr. František Krahulec, ředitel Botanického ústavu Akademie věd ČR.

Národní park Šumava: kůrovec v pralesovitých porostech prvních zón

Lýkožrout smrkový (*Ips typographus*), zvaný kůrovec, je důležitou součástí smrkového lesa. Uplatňuje se jako nepostradatelný faktor při střídání generací. Urychluje totiž odumírání starých stromů, které uvolňují v přírodním koloběhu místo mladým. Tak, jako se borové lesy ve Spojených státech přirozeně obnovují prostřednictvím požáru, horské smrkové lesy se obnovují prostřednictvím kůrovce. Obvykle se tak děje na malých ploškách. Jednou za čas ovšem také v přirozených lesích dochází k velkým kůrovcovým kalamitám.

Mimo to se projevují i důsledky globálních klimatických změn. Naplní-li se prognózy, do třiceti let ustoupí šumavské horské smrkové lesy smíšeným porostům buku, jedle a smrku. Smrku totiž oteplování a sucho vůbec nesvědčí. Rozpad horských smrčín se uskuteční prostřednictvím nebo za důležité účasti kůrovce. Na Šumavě můžeme počátky tohoto procesu pozorovat již dnes, ve smrkových pralesích na Trojmezí, Smrčině a Plesné.

Pravidla pro monokultury proto neplatí v přirozených a pralesovitých porostech prvních zón národního parku. Za prvé, cílem ochrany prvních zón není udržení jejich neměnného stavu, ale zachování biologické diverzity a přírodních procesů. Jejich součástí jsou i přírodní kalamity – například přemnožení hmyzu, polomy či laviny, kterým se v hospodářských lesích snažíme zabránit.

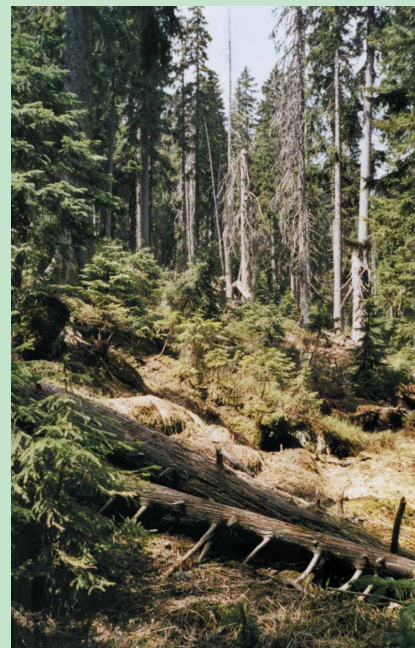
V prvních zónách – oblastech volné přírody se nechává přírodním kalamitám volný průběh, jsou totiž přirozeným faktorem vývoje ekosystémů. (foto: H. Strunz)

Mezinárodně uznávaný standard národních parků proto předpokládá strategii nezasahování proti kůrovci. V první zóně významných středoevropských národních parků, kde smrky rostou – Bavorském lese, Harzu, Berchtesgaden, Bialowiezi, polských Tatrách i Krkonoších – se důsledně uplatňuje.

V Národním parku Šumava však nechala jeho správa přírodní procesy zrušit, když v roce 1999 povolila kácení napadených stromů. Lesní inženýři zvyklí projektovat hospodářské lesy se na Šumavě rozhodli zachránit přírodu před ní samotnou. Marnost takového počínání vynikne, uvědomíme-li si, že kůrovce nezničí, dokud neodstraní všechny příčiny jeho přemnožování. Sucho, oteplování ani imise však motorové pily nepodříznou.

„V 1. zóně NPŠ, tak jak je dnes stanovena, nebude ani v současnosti, ani v budoucnosti prováděna ani žádná asanace při napadení porostu škodlivými činiteli, ani nebude prováděno umělé zalesnění jakýmkoliv způsobem.“

Závěry mezinárodní odborné konference Aktivní ochrana lesa jako základ ochrany šumavské přírody, Vimperk, duben 1997

Trojmezský prales. Ushlé stromy jsou díky přirozené obnově ihned nahrazeny mladými. Nevznikají holiny a tlející dřevo jim dodává potřebné živiny. (foto: J. Bláha)

Holiny vzniklé kácením v první zóně Modravské slatě (nahore) a Ztracená slat' (dole) poškozují jednu z nejvzácnějších částí národního parku – komplex rašelinišť přísně chráněných mezinárodní tzv. Ramsarskou úmluvou. (foto: J. Bláha – nahore, I. Matějková – dole)

Zároveň kácení není účelné. V přirozeném ekosystému se kůrovec samozřejmě chová jinak než v umělé smrkové monokultuře. Odborníci proto doporučují v prvních zónách, které tvoří právě přirozené pralesovité porosty, nezasahovat.

Proti asanacím se postavilo odborné grémium ministra životního prostředí pro národní parky, ředitelé tří příslušných ústavů Akademie věd ČR (Entomologický a Botanický ústav i Ústav ekologie krajiny) a desítky jednotlivých expertů z akademie i univerzit.

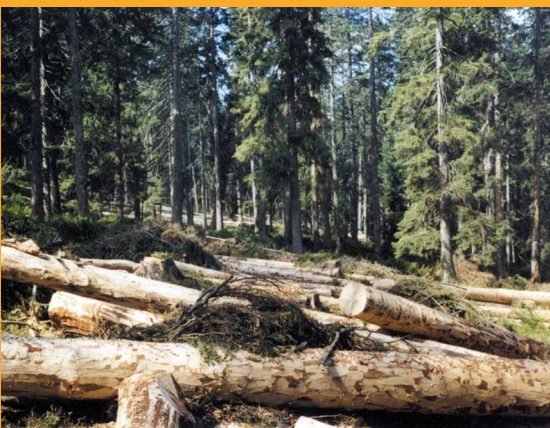
Rovněž vědecká rada Národního parku Šumava navrhovala „systémově zachovat bezzásahový režim v 1. zónách“, s kácením souhlasila výhradně „ve výjimečných případech“. Ty se měly týkat pouze malých okrajových ploch umělých smrkových monokultur, které se staly součástí prvních zón, a také případů, kde jde o „záchranu specifického genofondu“. Správa se ale hned první rok rozhodla pro rozsáhlé zásahy v 55 z celkem 135 prvních zón, většinou přirozených lesích a pralesovitých porostech.

Náměstek ministra životního prostředí Josef Běle v srpnu 1999 přiznal, že o kácení na Šumavě rozhodl politický tlak. Důležitá „nejsou jen vědecká stanoviska, ale i stanoviska řady poslanců a senátorů“, řekl.

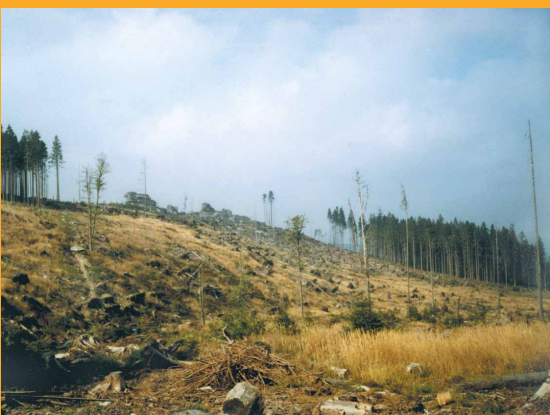
Správa národního parku se například rozhodla kácet v Trojmezenském pralese a na sousední Smrčině, ačkoli její vlastní interní inspekce doporučovala pravý opak. Zásah „vytvoří velké riziko vzniku holin a následného rychlého rozvrácení větrem... i urychlení rozpadu porostu... doporučuji... ponechat obě lokality samovolnému vývoji“, varovala inspekční zpráva. Úředníci přesto ke kácení přistoupili.

Přirozený horský smrkový prales na Trojmezí. (foto: J. Konečná)

Smrčina: kácení ničí poslední zbytky šumavských horských smrkových pralesů. (foto: J. Bláha)

Tzv. kalamitní svážnice ve druhé zóně, 300 metrů pod Trojmezenským pralesem. Nevhodné kácení zde v roce 1988 nastartovalo nekonečný kolotoč polomů a množení kůrovce v tzv. porostních stěnách (na okrajích lesa). Výsledkem zásahů proti kalamitě jsou holiny, eroze půdy, narušení vodního režimu a místy trvalá likvidace lesního ekosystému. "Trojmezenský prales před takovým koncem uchránila nenásilná blokáda kácení v roce 1999. Zatím. Správa parku ještě pokračuje v "asanaci" 200 metrů širokého pásu na hřebeni – nejvyšší části české Šumavy." (foto: J. Bláha)

„První zóna národního parku Šumava, to jest příroda bez zásahu, byla rozsekána na 135 malých kousků a teď se všichni dívají, že tyto kousky nejsou životaschopné. Rozřežte rybu na 135 kusů, hodte ji do vody a ... „rybo plav“. Přesto některé větší části vykazují schopnost autoregulace. A právě tyto kusy chce správa parku těžebními zásahy dorazit.“

dr. Mojmír Vlašín, zoolog,
Ekologický institut Veronica

„Přírodní procesy motorovou pilou nevnikají, ale zanikají“

prof. Dalibor Povolný, emeritní
profesor
Mendelovy lesnické a zemědělské

Mýtus: „Asanačí kůrovce rozpadu lesa sice nezabráníme, ale alespoň jej zpomalíme.“

Omyl. Sledování efektivity asanačních opatření v obdobných podmínkách rezervací mimo národní park ukazuje pravý opak (národní přírodní rezervace Černé a Čertovo jezero, NPR Praděd v Jeseníkách, NPR Mazák v Beskydech). Na přirozené horské smrkové lesy pralesovitého charakteru nelze aplikovat postupy užívané v umělých monokulturách.

Mýtus: Káceny jsou lesy, které masivně napadl kůrovec a dále se šíří.

Omyl. V roce 1999 správa národního parku začala kácet v pralesovitých porostech. Pouze ve třech z 55 prvních zón, kterých se rozhodnutí o zásazích týkalo, lze vůbec hovořit o výraznějším napadení kůrovcem. Ve třech dalších se podíl napadených stromů pohyboval mezi 5-10%, a ve všech ostatních mezi 0-5%, tedy v hodnotách odpovídajících přirozenému stavu. Mnohdy dokonce počet kůrovců bez zásahu člověka klesal (například první zóny Strážný, Skalantý hřbet, Kamená). V několika případech dokonce v době rozhodnutí nebyl ani jediný napadený strom.

Horský smrkový prales
(foto: J. Bláha)

Mýtus: V prvních zónách správa národního parku povolila kácení kůrovcem napadených stromů, ale všechno dřevo zde zůstává přirozenému rozkladu.

Omyl. Na okrajích prvních zón dřevo mizí, ve větším množství bylo odvezeno z Jezerní a Ztracené slatě. Dalšímu odvozu pravděpodobně zabránila důsledná kontrolní činnost Hnutí DUHA a jeho spolupracovníků mezi odborníky.

Odlišnost chování kůrovce v přirozených porostech oproti umělým smrkovým monokulturám ilustrují výsledky výzkumu v rezervaci Černé a Čertovo jezero. Ta leží v chráněné krajinné oblasti Šumava nedaleko hranice národního parku. V tomto místě, které charakterem odpovídá prvním zónám, několik let podrobně sledovali úspěšnost zásahů.

Odborníci využili mimořádné příležitosti ke srovnání obou postupů: zatímco v části rezervace se proti kůrovci nezasahovalo, na jiných místech s ním lesníci sváděli tuhý boj.

Pečlivý monitoring přinesl překvapivé výsledky: ani důsledná asanace každého napadeného stromu v zásahové části zde nezabránila nástupu kůrovcové kalamity v roce 1996. Účinnost kácení byla o pouhé jedno procento vyšší než efekt přirozené regulace v následujících letech v bezzásahovém pásmu. Pokles početnosti kůrovce v bezzásahové části rezervace byl téměř shodný s plochami, kde se kácelo.

Celkový počet smrků, jež padly za oběť asanaci, je ale daleko vyšší. V roce 1998 totiž vichřice vyvrátila a polámala množství stromů, z toho přes 88% v místech masivních zásahů a necelých 12% na bezzásahových plochách. Pokud sečteme kácení a polomy, které v jeho důsledku vznikly, padlo asanaci za oběť o 40% více smrků, než jich zničil kůrovec při bezzásahovém režimu. „*Dosavadní realizací obranných opatření byl zřetelně urychlen rozpad lesního porostu*“, upozorňuje studie.

Kácení v prvních zónách má ještě jeden nepříjemný důsledek. V roce 1999 správa národního parku věnovala pracovní síly zbytečným zásahům v pralesovitých porostech. Přitom nedokázala včas asanovat rozsáhlé, kůrovcem napadené polomy ve druhé zóně. Veřejně přiznala, že jejich likvidaci fyzicky nezvládá.

Příliš pozdě tak byla odstraněna třetina polomů, přes 45 000 m³ dřeva. Na značné části těchto kmenů se kůrovec namnožil. Pro srovnání: v Trojmezenském pralese, kde odborníci doporučují nezasahovat, nebylo kvůli blokádě v létě 1999, ke které vyzvalo několik vědců, pokáceno asi 5 000 kubických metrů majestátních smrků.

Dřevo protiprávně mizí už i z některých prvních zón.

Správa parku to zdůvodňuje nedokonalostí mapy zonace nebo činností neznámých vrtulníků.

„Odumřelé stromy umožňují odrůst náletu, který by byl na holině vystaven extrémnímu mikroklimatu. Problém není možné řešit pouze se zřetelem na nebezpečí, které plyne z množícího se kůrovce, ale také s ohledem na stovky let trvající obnovu zničených lesů.“

ing. Leo Košťál, specializovaná firma Obnova horských

Národní park Bavorský les

Výsledky strategie nezasahování ukazuje národní park Bayerischer Wald na německé straně Šumavy. V jeho jádrové zóně, jež odpovídá české první zóně a postupně se zvětšuje (v roce 2017 má dosáhnout 75% plochy parku), se kůrovcem napadené stromy zásadně nekácí. Kolem ní vznikl 500 – 1000 metrů široký pufrální pás, který má před kůrovcem chránit okolní hospodářské lesy, a kde napadené stromy důsledně likvidují.

V jádrové zóně uschla v důsledku rozšíření kůrovce část stromů na ploše asi 4 000 hektarů. Také zde měli lesníci obavy o další osud lesa. Vývoj jim však nedal za pravdu, neboť předčil i ta nejoptimističtější očekávání.

Netvoří se holiny, v porostu vzniká nový les. Inventarizace lesů národního parku i další studie ukázaly, že v na první pohled uschlém lese se zvýšil počet mladých stromků z přirozeného zmlazení již nyní vyšších než 20 cm na průměrně 1 900 kusů na hektar. Stromků vyšších než 10 cm je dokonce 3 570 na hektar. O budoucnost lesů zde proto odborníci již nemají obavy, příroda je obnovuje spolehlivě a mimochodem zdarma. Kůvec navíc nedokázal poškodit všechny smrky. Silní jedinci zakládají novou, podmínkám lépe přizpůsobenou generaci lesa.

Obnova lesa pod uschlým porostem probíhá v několika fázích. Díky tomu vzniká věkově i prostorově rozmanitý a proto stabilní les.

První fázi zmlazení tvoří 5 – 20 let staré stromky, které byly odrostlé již v době, kdy dospělé smrky usychaly. (foto: P. Chytil)

Mýtus: V národním parku Bavorský les se poučili z chyb a začali proti kůrovci zasahovat

Omyl. V Bavorsku naopak dodržují stanovenou koncepci. V jádrové (první) zóně proti kůrovci zásadně nezasahují. Druhou zónu naopak bedlivě hlídají a asanují každý napadený strom tak, aby se kůvec nerozšířil z jádrové části do lesů mimo národní park.

Ke kácení došlo pouze v tzv. pufrální zóně, do které kůvec pronikl ve větším množství až v posledních několika letech.

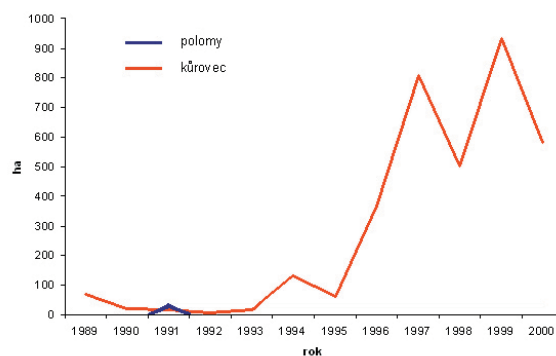
V nové části bavorského národního parku platí režim postupného zvětšování první zóny tak, aby v roce 2017 dosáhla její rozloha 75% parku. Rovněž zde zasahují proti kůrovci pouze ve druhé zóně.

V první zóně NP Bayerischer Wald nechávají kůrovcové kalamitě spontánní průběh. Po několika letech pod uschlými stromy vzniká nový, odolnější, přirozený les. (foto: J. Bláha)

Některé smrky přežívají i velmi silné napadení kůrovcem. Tam kde se nekácí, založí titoodolní jedinci novou generaci lesa. (foto: J. Bláha)

Vývoj kůrovcové kalamity v jádrové (bezzásahové) zóně NP Bayerischer Wald. Trend je i přes rozdílnou metodiku sledování srovnatelný s trendem v II. zónách NP Šumava, kde se kůrovcem napadené stromy kácí (viz graf na str. 4). V jádrové zóně NP Bayerischer Wald však na rozdíl od českého parku od roku 1990 nezasahovali žádné plošné polomy, přestože se jedná o návětrnou stranu pohoří.

Poznámky: V NP Bayerischer Wald vyhodnocují přírůst kůrovcem napadených ploch z leteckých snímků. Až do r. 1999 probíhalo letecké snímkování vždy v červenci nebo srpnu, zachytilo tedy plochy napadené od léta předešlého roku po jaro (proto je při srovnání trendu vývoje kalamity s NP Šumava patrný posun o jeden rok). V roce 1999 proběhlo snímkování v červenci i v říjnu, v souhrnném čísle jsou tedy zahrnuty i plochy napadené v létě 1999. V roce 2000 byla díky nové technice zlepšena metoda vyhodnocování snímků, která rozlišila i velmi malé napadené skupiny stromů. V tomto roce byla tedy přičtena i dříve neidentifikovaná napadená místa z let předchozích.

Možná nejdůležitější ale je, že v dočasně „suchém lese“ bavorského parku přežívá většina druhů lesních rostlin, hmyzu a dalších organismů. Podařilo se tedy zachovat jak kontinuitu vývoje lesa, tak pestrý ekosystém unikátní horské smrčiny a jeho biologickou diverzitu. Výzkum ukazuje, že příroda rozpadajících se smrkových porostů v národním parku je paradoxně pestřejší a živější než zelené smrkové monokultury, nemluvě o holinách, které vznikají kácením na české straně.

Mýtus: „Kůrovcová kalamita znamená katastrofu. Obnova lesa může trvat několik set let.“

Omyl. V minulosti byly kůrovcové kalamity běžné přírodní události. Zanechaly stopy pouze v historických dokumentech, nikoli v lese samém. Také zkušenosti z národního parku Bavorský les dokazují, že obnovu lesa kůrovcová kalamita nepřeruší.

Druhou fázi zmlazení představují menší smrčky ze semenného roku, který rozpadu vždy předchází.
(foto: J. Bláha)

Mýtus: Množství kůrovce v bezzásahové jádrové části národního parku Bavorský les klesá, protože kůrovec tam sežral všechny smrky.

Omyl. Kůrovcová kalamita postihla zatím necelé 4 000 hektarů jádrové zóny staré části parku. Na zbylých 9 000 hektarech je smrk výrazně zastoupen v jedlo-bukosmrkových a nesmíšených smrkových porostech.

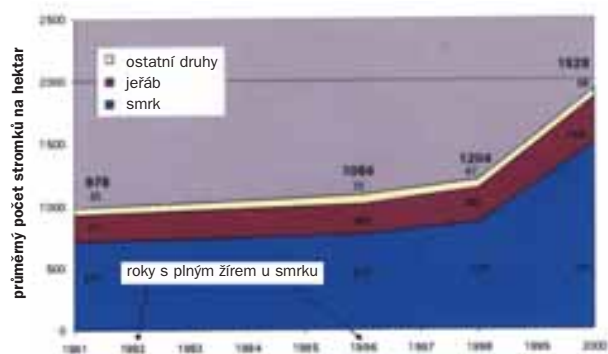

Třetí fáze obnovy lesa nastává po rozlámání souší 5 – 10 let po kalamitě. Zároveň začíná odrůstat jeřáb. Čtvrtá fáze nastupuje 15 – 30 let po kalamitě. Na tlejícím dřevě se uchycují semenáčky ze semen stromů, které přežily.
(foto: R. Pöhlmann)

Rychlost obnovy lesa v nižších polohách předčila všechna očekávání.
(foto: J. Bláha)

Vývoj průměrných počtů stromků vyšších než 20 cm

Les poškozený kůrovcovou kalamitou se samovolně obnovuje i v nejvyšších horských polohách. Úbočí Luzného, asi 1340 m n. m.

Řešení pro Šumavu

Spor o kůrovcovou kalamitu na Šumavě je mimořádně komplikovaný. Nemá snadné, banální řešení – nelze prostě říci kácet ano nebo kácet ne. Lze proto jen shrnout základní prvky, kterými by se řešení mělo řídit:

- Postupně zvětšit a scelit první zóny tak, aby vzniklo 3 – 5 velkých ploch, reprezentujících různé typy lesních ekosystémů Šumavy, s bezzásahovým režimem. Šumava tak získá standardní členění, obvyklé v evropských národních parcích. V těch prvních zónách, které kvůli jejich poloze nebude možné začlenit do velkých ploch, stanovit ochranný režim individuálně podle jejich stavu a polohy.
- Předem a na základě konsensu mezi odborníky a obcemi přesně stanovit, které části druhé zóny budou časem (po úpravě druhového složení stromů v lesích) převedeny do zóny prvé, v jakém časovém horizontu – a naopak které části zůstanou druhou zónou s šetrným lesním hospodařením.
- Ve druhé zóně stanovit pečlivě sledované ochranné pásmo, za které kůrvec nebude moci postoupit do vnitrozemí. Podobná pufráční zóna jako existuje v bavorském národním parku. Toto ochranné pásmo by nemělo zasahovat do osmého vegetačního stupně, tedy horských smrčín, které jsou vystaveny extrémním klimatickým podmínkám. Musí být situováno v nižších polohách, kde jsou lesní ekosystémy schopny v případě vytvoření holin asanačními zásahy opět zarůst.
- Také ve druhé zóně nad tímto pásmem proti kůrovci zasahovat – ale pouze pokud asanace nezpůsobí vznik holin. Potom totiž znamená větší škody, než šíření kůrovce. V praxi by to znamenalo důsledně asanovat jednotlivé stromy a malá ohniska zakládána dále létajícími kůrovci. Tím se postup kalamity výrazně zpomalí a zabrání se jejímu šíření na další místa.
- V případě, že například vlivem klimatických podmínek dojde ke zhroucení populace kůrovce v postupující frontě před dosažením ochranného pásma, neumožnit jeho novou gradaci. Znamená to nečekat až se brouci opět rozmnoží, ale nadále důsledně likvidovat vznikající ohniska, ačkoli právě neprobíhá kalamita.

*Ponecháme-li polom přírodě, vzniká rozmanitý ekosystém.
(foto: Rainer Pöhlmann)*

Mýtus: Spor o kůrovce v národním parku je nepřehledným sporem mezi odborníky.

Omyl: Spor o Šumavu není sporem mezi dvěma skupinami odborníků. Je to spor mezi správou národního parku, úředníky a politiky na straně jedné a biology, ekologickými organizacemi a zahraničními odborníky na straně druhé – výjimky potvrzují pravidlo. Spor mezi neúspěšným experimentem dnešního ředitele národního parku Ivana Žlábků a běžnými standardy evropských národních parků. Rozhodnutí o těžbě ovlivňuje také ekonomická motivace na zpeněžení dřeva.

Kudy dál, Šumavo

*Ztracená slat' – první zóna NP Šumava – po „asanaci“
(foto: I. Matějková)*

*Ztracená slat' – první zóna NP Šumava – neasanovaný porost
(foto: I. Matějková)*

Les neovplyvňovaný ľudskou činnosťou.
Tatranský národný park – Národná
prírodná rezervácia Suchá dolina.

Tatranský národný park

Tatransky park narodowy

V roku 1948 je vyhlásený Tatranský národný park (TANAP) ako prvý národný park vo vtedajšom Československu. Po uzákonení národného parku dochádza k viacerým pozitívnym ochranným opatreniam: zakázaný je holorubný spôsob hospodárenia, vylúčené je poľovníctvo, pastva na holiach, odstavená je prevádzka kameňolomov, ťažba štrkov a pieskov. Zákon o TANAPe nariaďuje do prírody národného parku zasahovať tak, aby sa zabezpečilo stále zlepšovanie a obohacovanie súčasného stavu prírody.

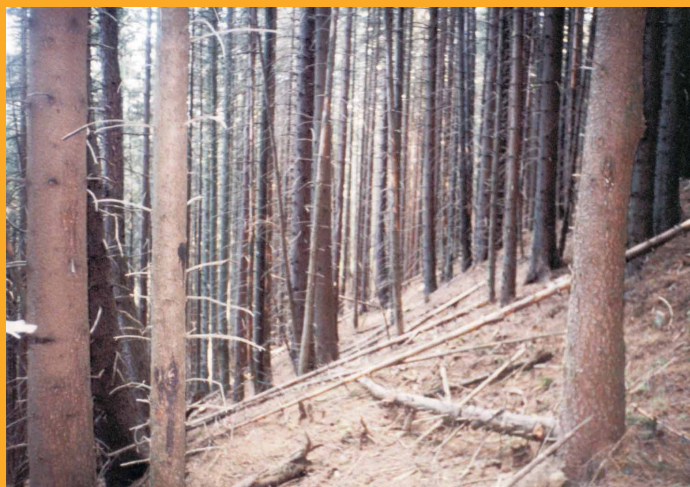
S prijatým zákonom o TANAPe ale nekorešpondovala reálna situácia v národnom parku. V atraktívnom prostredí Tatier čoraz viac narastal tlak rôznych záujmových skupín, čo sa negatívne prejavilo na tatranskej prírode. Súčasná situácia v TANAPe, najmä v maloplošne chránených územiach, nie je v súlade so zákonom o ochrane prírody a krajiny. Zároveň Tatranský národný park nespĺňa kritériá podľa požiadaviek IUCN a tiež Biosférická rezervácia Tatry nemá vytvorenú A zónu, kde by bola vylúčená ľudská činnosť. Preto je snaha zabezpečiť účinnejšiu ochranu Tatranského národného parku. S uplatňovaním požiadaviek ochrany prírody národného parku nesúhlasia najmä vlastníci a užívatelia lesov. Je to zapríčinené predstavou o nutnosti starať sa o lesy a tiež z neochoty vzdať sa využívania týchto pozemkov v prospech prírody a prirodzených procesov.

Pôsobenie človeka v tatranských lesoch

Pôvodné tatranské prirodzené smrekovo jedľové lesy, klimaxové smrečiny, bukové jedliny a i. boli na mnohých miestach premenené na smrekové monokultúry. K tomu sa pridáva celkové znečistenie atmosféry, klimatické zmeny a i., s ktorými sa najmä premenené lesy nevedia vysporiadať. A preto sa pracovníci TANAPu už pri vzniku národného parku rozhodli uskutočniť rekonštrukciu týchto lesov.

Dlhodobým lesníckym cieľom je intenzívnymi zásahmi dosiahnuť taký stav lesných porastov, ich drevinového zloženia a štruktúry, ktorý by bol blízky charakteru prírodného lesa. Hoci tieto návrhy pretrvávajú od počiatku existencie TANAPu (50 rokov) vidíme, že lesníkom sa tieto zámery na prevažnej časti územia nepodarilo dosiahnuť (viď. foto č. 2). Je to spôsobené najmä nevhodnými zásahmi do mladých porastov, ktorá sa nelíši od výchovy pri holorubnom spôsobe hospodárenia, kde pri dosiahnutí rubného veku porastu sa počíta s jeho úplnou likvidáciou.

V dôsledku tohto prístupu vznikajú málo odolné rovnoveké porasty a je len otázkou času, kedy tieto porasty podľahnú prírodným živlom ako je vietor, sneh, premnoženie podkôrníkov a i. Pri ponechaní porastov bez zásahu spravidla dochádza k účinnej „rekonštrukcii“ týchto porastov, pretože príroda má tendenciu zbavovať sa neprirodzených zložiek. A tak prirodzeným výberom a postupnou sukcesiou dochádza k vytvoreniu stabilných a biologicky hodnotných porastov. V minulosti síce bola snaha ponechať aspoň časť nepôvodných porastov bez zásahu pre sledovanie prirodzených procesov, z neznámych príčin k tomuto zámeru nedošlo.

Smreková monokultúra. Stav lesa sa veľmi odlišuje od smeru, ktorý 50 rokov navrhujú lesnícke koncepcie. Tatranský národný park – Národná prírodná rezervácia Dolina Bielej vody.

Tab. č. 1. Súčasný a cieľový drevinový zloženie

Drevina	1955	1996	Výhľad
smrek obyčajný	72,4	65,3	49,5
jedľa biela	1,7	1,8	6,3
borovica lesná	5,0	4,0	4,5
smrekovec opadavý	5,6	4,9	8,0
borovica limba	0,1	0,8	2,7
kosodrevina	12,1	18,9	18,9
ihličnaté spolu	96,9	95,7	89,9
buk lesný	0,3	0,9	2,3
javor horský	0,1	0,4	1,6
jeľša lepkavá	1,1	2,0	2,7
ostatné listnaté	1,6	1,0	3,5
listnaté spolu	3,1	4,3	10,1

Ďalšiu úlohu, ktorú si lesníci vytýčili je priblíženie sa k pôvodnému zastúpeniu drevín na území TANAPu. Úspešne sa to podarilo pri kosodrevine. Horšie je to v prípade listnatých drevín (okrem jelše) a jedle bielej, ktorých podiel v lesoch sa podarilo zvýšiť iba minimálne alebo vôbec (viď. tab. č.1). Je pravdepodobné, že zastúpenie týchto drevín, tak potrebných pre tatranské lesy, by bolo vyššie pri ponechaní porastov bez zásahu.

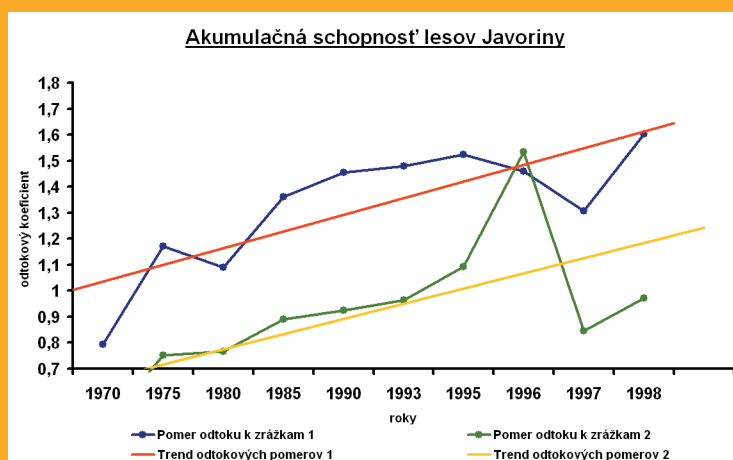
Medzi významný vplyv nepriaznivo pôsobiaci na lesné ekosystémy TANAPu patrí aj vyťahovanie odumretých stromov z lesa. Týmto úkonom sa má zvýšiť estetický vzhľad lesa a hygiena porastu.

No mŕtve stromy existujú v lese už od počiatku jeho existencie a sú dôležitou súčasťou autoregeneračných procesov (napr. zmladzovanie semenáčikov na odumretých kmeňoch). Zároveň sú biotopom mnohých druhov organizmov podieľajúcich sa na udržiavaní rovnováhy esnom ekosystéme.

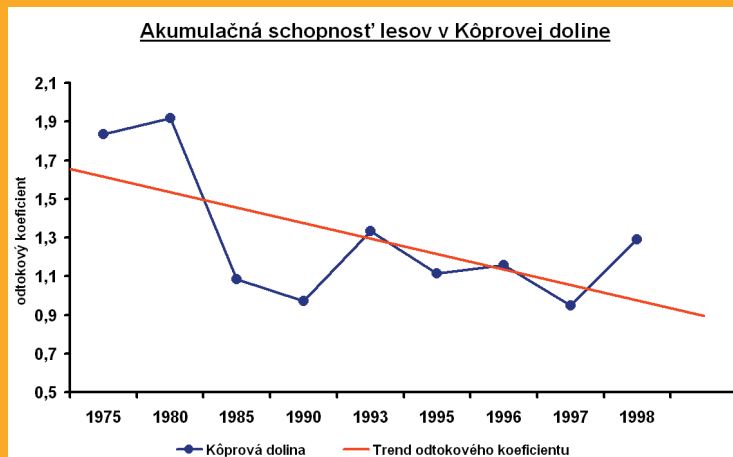

V roku 2000 razí buldozér cestu k hodnotným porastom Tatranského národného parku – Národnej prírodnej rezervácie Bellianske Tatry.

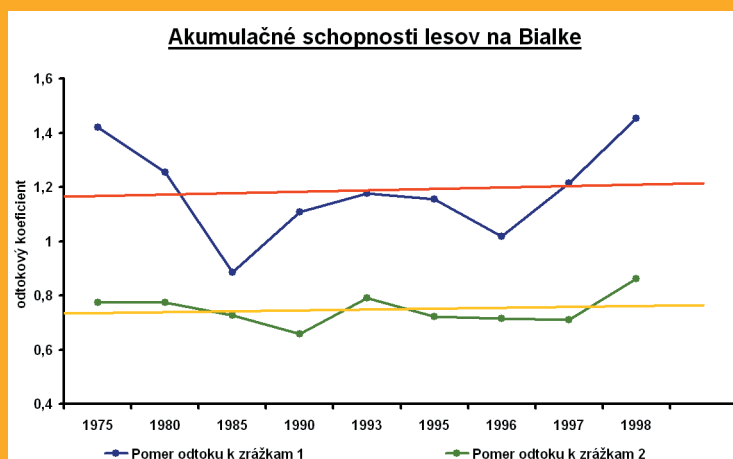
Graf č. 1: Trend akumulačnej schopnosti lesa s intenzívnymi lesohospodárskymi zásahmi (ťažba dreva, holoruby) druhá zóna Tatranského národného parku Javorová dolina: Odtok vody z lesa sa zvyšuje a zrýchľuje. Akumulačná schopnosť lesa je vyjadrená odtokovým koeficientom, t.j. pomerom odtoku ku zrážkam. Väčší odtokový koeficient znamená nižšiu akumulačnú schopnosť povodia.

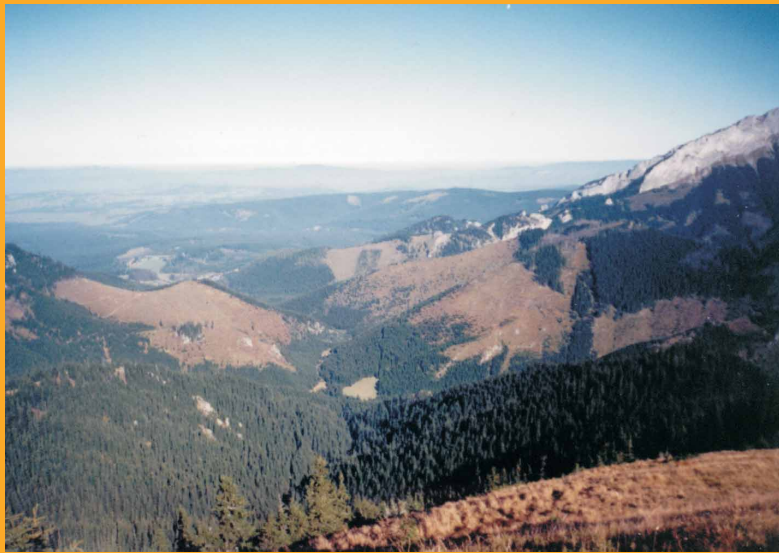

Graf č. 2: Trend akumulačnej schopnosti lesa s relatívne slabými lesníckymi zásahmi do ekosystému – Tatranský národný park, Kôprová dolina: Les dokáže zachytiť viac zrážok, odtok vody sa znižuje a spomaľuje. Akumulačná schopnosť lesa je vyjadrená odtokovým koeficientom, t.j. pomerom odtoku ku zrážkam. Väčší odtokový koeficient znamená nižšiu akumulačnú schopnosť povodia.

Graf č. 3: Trend akumulačnej schopnosti lesov v doline Bielky. Bielka je pohraničnou riekou medzi Slovenskom (Tatranský národný park) a Poľskom (Tatranský park narodowy). Na slovenskej strane sa v lesoch intenzívne hospodári (holoruby), na poľskej dodržiavajú medzinárodné pravidlá pre národné parky – neťaží sa drevo ani sa nezasahuje proti lykožrúťovi.

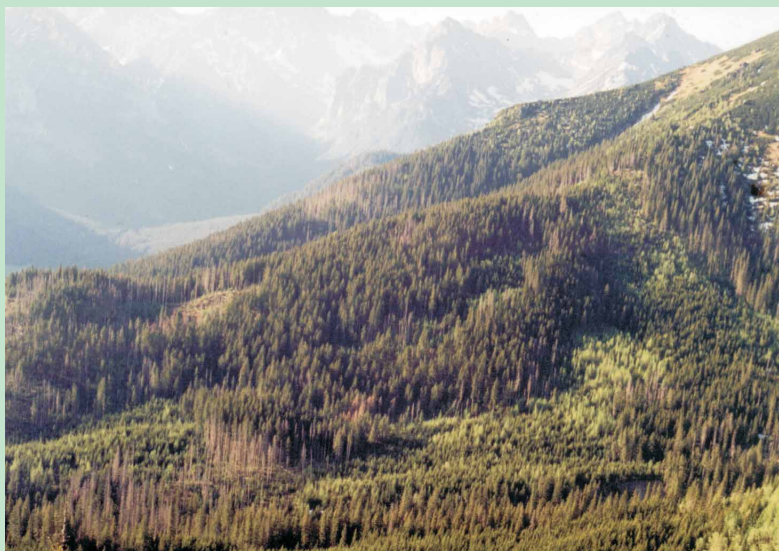
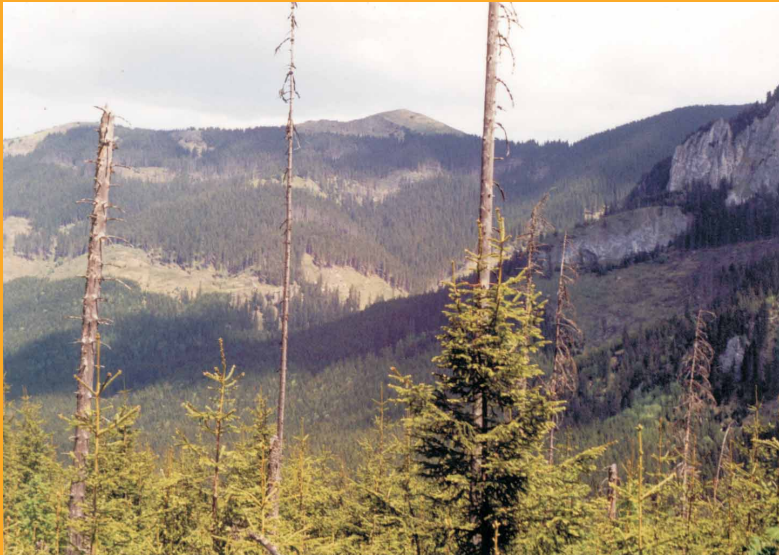

Snaha o „záchranu“ lesov Tatranského národného parku pred lykožrútom tu spôsobila vznik rozsiahlych, ťažko zalesniteľných holín, eróziu, zníženú akumuláciu schopnosť, zánik biotopov a vytváranie ďalšej generácie umelých porastov.

Hore: NPR Bielovodská dolina, časť Širokej doliny – Tatranský národný park, Slovenská republika.

Dole: NPR Bielovodská dolina, pohľad na Zadnú kopu Tatranského národného parku, Slovenská republika.

V Tatranskom parku narodowom proti lykožrúтови v prvých zónach nezasahujú, lesy ponechávajú na samovývoj. Na fotografiií vidieť striedanie jednotlivých plôch živého starého lesa, plochy suchárov a mladé lesné porasty, ktoré vznikli pod stojacimi suchármi. Dolina Bialky. Masív Woloszyńu. Poľsko.

Lykožrút v Tatrách

Lesy TANAPu však výrazne ovplyvňujú kalamity rôzneho druhu, čo je spôsobené najmä premenou prirodzených lesov na lesy umelé. Výskyt kalamít v pôvodných porastoch je charakteristický len pre rovnomeré smrečiny vo výškovom pásme asi 1100 až 1300 m.n.m., kde v štádiu optima dochádza k tzv. katastrofickému rozpadu. Tento plošný rozpad je ale prirodzeným spôsobom obnovy týchto lesov, preto je nežiadúce zo strany človeka ho ovplyvňovať. Problematickejšie je riešenie výskytu kalamít v nepôvodných porastoch, ktoré sa často nachádzajú aj v prírodných rezerváciách. Práve tu dochádza k rozporom, či v rezerváciách zasahovať alebo nie.

Pri riešení tejto problematiky často pretrvávajú ortodoxný lesnícky pohľad, čo je mŕtve alebo odumierajúce musí ísť z lesa preč. Názorom lesníkov ako zabrániť rozširujúcej sa kalamite je spravidla asanácia všetkých plôch postihnutých kalamitou. Asanácia ale zväčša spočíva vo vyťažení všetkých stromov (niekedy stromy ostávajú na mieste a sú chemicky asanované, alebo odkôrnené). Tento spôsob však jednoznačne nemôžeme uplatňovať v rezerváciách, kde by sme práve mali sledovať aké prostriedky na zastavenie kalamity použije príroda. Takýto postup sa uplatňuje vo väčšine národných parkov sveta, vrátane tých, kde národný park tvoria premenené lesy. A práve pozorovania a výskumy v týchto krajinách poukazujú, že účinnnejším prostriedkom na tlmenie kalamít sú obranné mechanizmy prírody ako motorové píly človeka. Tiež je potrebné si uvedomiť, že návrat prirodzených lesov v pravom slova zmysle je možný len prirodzenou cestou.

Spracovávanie kalamít má však viacero negatívnych vplyvov. Na plochách po veľkoplošnej ťažbe kalamity sú vytvorené extrémne ekologické podmienky voľnej plochy. Lesná pôda je podrobená eróznym vplyvom vody a vetra a v rôznej miere je z porastov odnášaná preč. Pôda, ktorá zostáva, je počas slnečných dní zohrievaná na vysoké teploty, čím dochádza k jej sterilizácii.

To zapríčiňuje postupný zánik lesných druhov rastlín a nahrádzajú ich rúbaniskové. Následne takto zničené pôdy a zmenené rastlinné spoločenstvá majú minimálnu retenčnú schopnosť (viď. graf č. 1.). Nedochoádza k prirodzenej obnove klimaxových drevín a prirodzená obnova pionierskych drevín je sťažená. V prípade umelej obnovy, ktorá je tu problematická (často vznikajú holiny, ktoré sa nedarí zalesniť desiatky rokov), vzniknutý les nebude daným podmienkam vyhovovať a v budúcnosti bude málo stabilný. Navyše sú takéto plochy poškodzované zverou a zanedbateľné nie sú ani vynaložené finančné náklady spojené so starostlivosťou o tieto porasty. Spracovávanie kalamít pri používaní motorových píl a ťažkých mechanizmov rušivo pôsobí na mnohé vzácne druhy. Následne hluk motorových píl spôsobuje opustenie hniezd kriticky ohrozených druhov vtákov TANAPu, napríklad v Medzistenách na Podspádoch opustil sokol sťahovavý hniezdo, v spodných partiách Doliny Bielej vody a vo Varte sa odsťahoval bocian čierny, v Bielovodskej doline zas orol skalný.

Po kalamite lykožrúta vzniká nový rozmanitý les: Na fotografiách vidieť prirodzené bujné zmladenie jarabiny a smreka v porastoch prvej zóny Tatranského parku narodowego ponechaných na samovývoj – Dolina Bialky. Masív Wołoszynu. Poľsko

Pre lesné ekosystémy TANAPu je nebezpečná aj sieť lesných ciest pre potreby lesného hospodárstva. Dochádza k rozdeľovaniu porastov a vytváraní porastových stien, zvýšenému prúdeniu vzduchu do porastov, k znehodnoteniu topických možností a trofickej základne niektorých živočíchov. Po cestách sa jednoducho šíria rôzni návštevníci a zberatelia lesných plodov so sprievodnými negatívnymi následkami.

50 rokov intenzívnej starostlivosti o lesy TANAPu neprinieslo výsledky, ktoré zakladatelia národného parku očakávali. Početnosť niektorých vzácnych druhov má klesajúcu tendenciu, zastúpenie viacerých žiadúcich druhov drevín sa len málo priblížilo k vytýčenému cieľu. Napriek proklamácii pestovať „lesy blízke prírode“, narastá rozsah náhodných ťažieb, čo poukazuje na znižovanie odolnostného potenciálu pestovaných lesov. Aj keby sa lesníkom podarilo lesy Tatier „sprírodniť“, neplánuje sa ich ponechanie na samovývoj. Práve naopak, pretože Štátne lesy TANAPu zasahujú dokonca aj do posledných zvyškov pralesovitých porastov v rezerváciách. Takýmito zásahmi ale lesy o prírodný charakter pripravujú.

Neoznačené fotografie: Branislav Baláž, Marek Dulák.

Vydalo Hnutí DUHA a LZ VLK, prosinec 2001.

Podrobnejší informácie naleznete na:

<http://www.hnutiduha.cz>

<http://www.wolf.sk>

International
Visegrad Fund

Tento leták bol vydaný
vďaka podpore
Medzinárodného
Višegrádskeho fondu

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Hnutí DUHA, Bratislavská 31, 602 00 Brno
telefon: 05/4521 3802, fax: 05/4521 4429
email: duha@hnutiduha.cz, www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA patří mezi přední české ekologické organizace. Zasazuje se za účinná a přitom realistická opatření, jež omezí znečištění a produkci odpadů, umožní chránit bohatství druhů rostlin a živočichů i přírodních biotopů, zachovat krajinný ráz, snížit kontaminaci potravin, vody i ovzduší toxickými látkami a předejít riziku změn klimatu. Metody jeho práce sahají od jednání s úřady a politiky, přes legislativní návrhy, informování a zapojování veřejnosti, působení na spotřebitele i průmysl, výzkum či právní kroky až po spolupráci s obcemi. Působí na celostátní, místní i mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací s 67 členy v 66 zemích.

LESOOCHRANÁRSKE ZOSKUPENIE

Lesoochranárske zoskupenie VLK, 082 13 Tulčík 27, Slovensko
tel./fax: +421 – 51/77 89 488,
email: alfa@wolf.sk, www.wolf.sk

Lesoochranárske zoskupenie VLK je hnutie ľudí, ktorí sa rozhodli konkrétnymi činmi zachrániť prirodzené lesy v strednej Európe. Existenciu prirodzených lesov chápu členovia VLKa ako nevyhnutnú podmienku stability stredoeurópskej krajiny. VLK pri svojej činnosti vychádza z princípov filozofie hlbkej ekológie a svoju prácu rozdeľuje do štyroch programov: Zachráňme lesy, Zachráňme dravce, Gaia – náš domov a Vydavateľstvo Abies. V súčasnej dobe má takmer štyristo členov a vyše tisíc podporovateľov z celého sveta. Podľa prieskumov agentúry FOCUS je VLK najznámejšou environmentálnou organizáciou na Slovensku s trojnásobne väčšou dôveryhodnosťou než majú štátne orgány.